

Fecr Yayınları: 658

TEFSİR DİSİPLİNİNDE VEHBİ İLMİN YERİ

Dr. Abdulkerim BİNGÖL

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt

NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Mart 2023

ISBN: 978-625-6436-05-3

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

TEFSİR DİSİPLİNİNDE VEHBÎ İLMİN YERİ

Dr. Abdulkerim BİNGÖL

Ankara 2023

Dr. Abdulkerim BİNGÖL

1968 yılında Muş'ta dünyaya geldi. İlkokuldan sonra bölge medreselerinde “medrese müfredatı” ekseninde eğitim aldı. Elazığ İmam Hatip Lisesini bitirdi. Lisans eğitiminden sonra Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Arap Dili ve Belagati alanında Yüksek Lisans, Van YYÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünde Tefsir alanında Doktora yaptı. Halen Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Arap Dili ve Belagati Bölümünde Doktor Öğretim Üyesi olarak çalışmakta olup evli ve dört çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	9
1. GİRİŞ	11
1.1. Çalışmanın Kapsamı, Önemi ve Amacı.....	20
1.2. İlim Kelimesinin Anlamı	24
1.3. Bilginin İlim Formunu Kazanması ve İlmin Sebepleri ...	27
1.4. Delaletin Çeşitleri.....	32
1.5. Kuvvet Derecesine Göre İlmin Çeşitleri.....	33
1.6. Ezeliyet Açısından İlmin Çeşitleri.....	36
1.7. Oluşma Şekline Göre İlmin Çeşitleri	36
1.8. İlham ve Hads.....	38
1.9. Bilgi Nazariyesi.....	41
1.9.1. İnsanın Marifet ile Buluşması	47
1.9.2. Bir Problem Olarak Bilgi	49
1.9.3. İlmin Kaynaklarına Dair Kuşkuculuk	51
1.9.4. İslami İlimler ve Bilim	52
1.9.5. İslami İlimlerin Disiplinlere Ayrılması	55
1.9.6. İlimlerin Tasnifi Sürecinde Tefsir İlmi	58
2. TEFSİR VE İLİM	65
2.1. Kur'an İlimleri.....	68
2.1.1. Kur'an İlimlerinin Gelişim Süreci	73
2.1.2. Kur'an İlimlerinin Tasnifi	81
2.1.3. Tefsirin Muteberlik Kriterleri	83
2.1.4. Tefsir Kelimesinin Etimolojik Tahlili.....	86
2.1.6. Kur'an'ın Anlaşılmasında Aklın Rolü	92
2.1.6.1. Rey'i Caiz Görenler	95
2.1.6.2. Rey ile Tefsiri Caiz Görmeyenler	98
2.1.6.3. İki Görüşü Birleştirenler.....	100

3. TEFSİR VE VEHBÎ İLİM	103
3.1. Kavramsal Çerçeve	103
3.1.1. Vehbî Kelimesinin Etimolojisi	104
3.1.2. Ledünnî İlim.....	108
3.1.3. Bâtını İlim	110
3.1.4. İrfani Yorum	112
3.1.5. Hurufilik.....	113
3.1.6. Vehbî İlme Ulaşmanın Yolu	117
3.1.7. Vehbî İlmin Değeri.....	119
3.1.8. Nübüvvetin Vehbîliği.....	120
3.2. Kur'an'ın Bilinmeyenleri ve Vehbî İlim.....	121
3.3. Tefsir Metodolojisi Açısından Vehbî İlim	126
3.3.1. Vehbî Yöntem veya Şühud Metodu	128
3.3.2. Hikmet-i İşrak Metodu.....	129
3.3.3. Sentez Metot	130
3.4. Müfessirin Adabı ve Vehbî İlim.....	131
3.5. Müfessirin Şartları ve Vehbî İlim.....	132
3.6. Tefsir İçin Gerekliliği Açısından Vehbî İlim	133
3.7. Tefsir Usulü ve Vehbî İlim	136
3.7.1. Vehbî İlmi Açıkça Şart Koşanlar	138
3.7.2. Vehbî İlmi Zımnî Şart Koşanlar	140
3.7.3. Vehbî İlmi Şart Koşmayanlar	143
3.8. Tefsirlerin Vehbî İlme Yaklaşımı	146
3.8.1. Ehl-i Sünnet Tefsirleri ve Vehbî İlim.....	147
3.8.1.1. Vehbî İlme İşaret Eden Ayetin Tefsirlerdeki Yorumu	148
3.8.1.2. Vehbî İlme Açıkça Vurgu Yapan Ayetin Tefsirlerdeki Yorumu.....	150
3.8.1.3. Vehbî İlim ve Olağanüstülük.....	153
3.9. Şia Tefsirleri ve Vehbî İlim	154
3.9.1. Masumların Rivayetleri.....	155
3.9.2. Şiielerde İrfanî Yorum.....	159

3.10. İşari Tefsir ve Vehbî İlim.....	161
3.11. Bâtını Tefsir ve Vehbî İlim	167
4. ANALİZLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	169
4.1. Vehbî İlimin Müfessir İçin Lazım Olan İlimlerden Sayılması	169
4.2. Tefsirlerin Vehbî İlme Yaklaşımının Tahlili	173
4.2.1. İlgili Ayetlerdeki İfadelerin Kesbî İlim Olarak Yorumlanması	174
4.2.2. Ayetlerdeki İfadelerin Vehbî İlim Olarak Yorumlanması	177
4.2.3. Ayetlerdeki İfadelerin Peygamberlik ya da Vahiy Olarak Değerlendirilmesi	186
4.2.4. İlgili Zatın Melek Olduđu İddiası.....	190
4.3. Ledün İlmine Hüküm Bina Etmek	191
4.3.1. Mevzubahis Olayı Gerçekleřtirenin Melek Olması.....	193
4.3.2. İlgili Zatın Peygamber Olması.....	195
4.3.3. Uygulamaların Farklı Bir Hukuka Göre Gerçekleřtirilmiř Olması.....	196
4.3.4. Cezalandırılanların Suçlu Olması	198
4.3.5. İlgili Bilginin Niteliğinin Farklı Olması	199
4.3.6. İçin Allah'ın Emriyle Yapılmış Olması	200
4.4. Ledün İlmi ve Olağanüstülük.....	204
4.4.1. İlgili Zatın Kimliğı ve Olağanüstülük.....	205
4.4.2. İlgili Bilginin Niteliğı ve Olağanlık.....	212
SONUÇ	215
KAYNAKÇA	227